

biografia

Frederic Culí

Advocat municipalista, funcionari i formador de funcionaris

La figura de l'advocat Frederic Culí Verdaguer (Sant Hilari Sacalm, 1890 – Barcelona, 1960), pioner del municipalisme català i professor de l'Escola de Funcionaris de la Mancomunitat, ha estat evocada localment d'una manera incompleta. Cal fer aflorar la seva personalitat i la seva obra i incloure'l, com a part de la contribució humana feta des de les terres de Girona, en el relat de la Catalunya de la Mancomunitat i de l'Autonomia.

NARCÍS FIGUERAS > TEXT

ARXIU FAMÍLIA FREDERIC CULÍ > FOTOS

L'Escola de Funcionaris d'Administració Local, creada per la Diputació de Barcelona el 1912 i impulsada per la Mancomunitat a partir de 1914, simbolitza un dels aspectes centrals del catalanisme noucentista: la creació d'unes estructures d'estat modern. En 1924 la Dictadura de Primo de Rivera interrompé aquella experiència, que es reprengué el 1930. Frederic Culí en fou professor, i és un dels protagonistes del període de la Mancomunitat i del que va significar la seva obra de govern.

Culí neix a Sant Hilari Sacalm el 1890, quart i darrer fill del matrimoni format per Benet Culí, propietari, i Mercè Verdaguer, d'una família d'advocats de Santa Coloma de Farners. El seu germà gran, Tomàs (1877-1961), hereu del patrimoni, fou alcalde de Sant Hilari (1906-1911) i diputat de la Lliga pel districte de Santa Coloma (1917-1921). El 1909 fundà la companyia d'automòbils Hispano Hilariense.

Frederic es llicencià en dret a Barcelona el 1912 i es doctorà a Madrid el 1915, amb una tesi sobre les mancomunitats provincials, llavors que Catalunya iniciava l'experiència d'actuació mancomunada de les diputacions. La hi dirigí l'asturià Adolfo González Posada (1860-1944), home de la Institución Libre de Enseñanza, eminent especialista i catedràtic de dret municipal comparat des de 1910. *Las mancomunidades provinciales* va ser publicada immediatament a Barcelona, el novembre de 1915. Culí es fa ressò de les aportacions precedents del jesuïta basc Nemesio Güenechea; del català Isidre Lloret, coetani de Culí i primer director a l'Escola de Funcionaris; de Royo Villanova o de Gascón

Frederic Culí és un dels protagonistes del període de la Mancomunitat i del que va significar la seva obra de govern

>> Culí, retratat a Madrid molt probablement el 1933 quan fou director general (porta dol pel seu germà Anton, mort l'octubre de 1932).

Marín. També inclou en les pàgines finals un resum de l'obra primerenca de la Mancomunitat en el seu primer any i mig de vida.

Culí entrà a l'Ajuntament de Barcelona com a lletrat i passà per diverses seccions i negociats de tipus econòmic. Deixà l'Ajuntament el 1933, quan Manuel Azaña el nomenà director general de Timbre i Monopoli, alhora

>> *Frederic Culi i la seva esposa Elsa Oriol el 1921 a la Font del Pic, de Sant Hilari Sacalm. A la dreta, portades dels llibres de F. Culi.*

que nomenava director general d'Indústria i Comerç el guixolenc Josep Irla. Azaña, amic personal de Culi, estuejà a Sant Hilari els anys trenta.

El 1919 publicà *El municipi modern*, menció especial al Premi Duran i Bas de l'IEC de 1921. Participà els anys vint en diversos congressos internacionals de ciutats i governs municipals: el 1922 a París i el 1923 a Brussel·les. En el primer Congrés Municipalista català (1933) presentà la ponència «Les hisendes municipals». Fou fundador de *Catalunya Municipal* (1933), redactor de *Revista Jurídica de Catalunya* i secretari de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació. Des de 1919 fou professor auxiliar de l'Escola de Funcionaris d'Administració Local, on impartí classes de dret municipal i provincial i d'organització i règim local. Després del parèntesi primoriverista, el 1930 es reprèn l'activitat del centre i Culi n'és professor titular, secretari i, el 1936, director interí.

Políticament, milità en la Unió Catalanista i més tard —tot i el germà afí a la Lliga— s'arreglerà amb el republicanisme. Els anys trenta ingressà a Esquerra Republicana. També fou actiu en associacions i projectes culturals (Associació Protectora de l'Ensenyança

Catalana, corresponsal d'Alcover i de Fabra...) i col·laborà en periòdics nacionalistes. A Sant Hilari va fundar i impulsar, amb Josep Ximeno, *L'Estiuada*, setmanari de llarga durada (1908-1914).

Ben situat a l'administració, Culi aconseguí beneficis per a Sant Hilari (carretera de la Font Picant, colònies escolars de l'Ajuntament de Barcelona) i el 1934 hom el declarà fill predilecte i li dedicà un carrer. Treballà a favor del Grup Escolar «Fonts de Sacalm», finalitzat en plena guerra (1937) i dissenyat per Ricard Giralt Casadesús, amb els avenços pedagògics del moment, com altres de Giralt inaugurats a Girona i Palau-sacosta.

El 1936 Culi era funcionari, cap de la secció d'Hisenda de l'Ajuntament de Barcelona i, com a tal, el 15 de març de

El 1939, poc després de l'entrada de les tropes franquistes, Culi, que era funcionari, fou destituït en una de les múltiples actuacions repressives

>> A l'esquerra, els Culí a Aix-les-Bains (Savoia, França) el 9 d'abril de 1939 (drets, Elsa i Frederic; asseguts, els fills Jordi i Núria). A dalt, carnet del Col·legi d'Advocats de Barcelona (1941). A la dreta, edifici de can Culí, avui inexistent.

de Empresas de Autómnibus de Cataluña, consejero del Servicio Municipal de Pompas Fúnebres, ex director general del Timbre y Monopolio, Hijo predilecto de San Hilario Sacalm...».

Narcís Figueras Capdevila és professor de la UOC i comissari de l'exposició «La Mancomunitat de Catalunya a les terres de Girona».

Nota: Agraeixo a la Dra. Elsa Seguí, néta de Frederic Culí, la seva predisposició a facilitar-me dades i imatges del seu avi i de la família. El material es va escanejar i dipositar amb la seva autorització a l'Arxiu Comarcal de la Selva.

1939, poc després de l'entrada de les tropes franquistes, fou destituït en una de les múltiples actuacions represives. Culí, però, s'havia traslladat a França amb la família des de l'octubre de 1936 arran de la situació de violència. Com altres demòcrates i liberals, quedà atrapat entre el cop militar i l'esclat revolucionari que hi féu front, i que desfermà destrucció i assassinats.

Amb l'esposa i els fills, va marxar a la Savoia, concretament a la vila balnearia d'Aix-les-Bains, on la seva esposa va aconseguir feina de violinista en un establiment. Ell feia de vigilant nocturn en un hotel. El setembre de 1939, en esclatar la Guerra Mundial, no podien restar a França. Ell es va traslladar a Andorra, on romangué un parell d'anys, mentre la família tornava a instal·lar-se al pis de Barcelona. A Sant Hilari, però, l'esposa de Frederic Culí, Elsa Oriol, experimentà l'animadversió dels nous homes forts. L'hereu Tomàs Culí havia marxat a França a l'inici de la guerra, el domicili familiar i les propietats havien estat confiscats, i a la casa s'hi havia instal·

lat la Falange local. Més endavant, la família recuperà els seus béns.

Frederic retorna a Barcelona el 1941 i, havent estat depurat de l'Ajuntament, ha de guanyar-se la vida fora de l'administració. Reingressa al Col·legi d'Advocats, del qual era membre des de 1914, i crea la Mutua de Empresas de Autómnibus de Cataluña, un sector al qual ell i el seu germà Tomàs ja havien estat vinculats. Als anys cinquanta recupera un lloc de funcionari a l'Ajuntament, en la seva etapa final, ja que va morir a Barcelona el 27 d'abril de 1960. La nota necrològica publicada a *La Vanguardia* l'endemà, 28 d'abril, era un exercici de reivindicació de tota la seva trajectòria: «*Ilustrísimo señor Don Federico Culí Verdagué, doctor en derecho, jefe letrado de la Sección de Gobernación del Excmo. Ayuntamiento de Barcelona, Oficiario d'Académie de la República Francesa, fundador y secretario de la Mutua*

A Sant Hilari, l'esposa de Frederic Culí, Elsa Oriol, experimentà l'animadversió dels nous homes forts